

ZODPOVEDNOSŤ ZA UJMU VYVOLANÚ PROCESNÝM ZABEZPEČENÍM PO REKODIFIKÁCII CIVILNÉHO PROCESNÉHO PRÁVA

LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY SECURITY MEASURES AFTER RECODIFICATION OF THE CIVIL PROCEDURAL LAW

*Martin Serfözö*¹

<https://doi.org/10.33542/SIC2023-1-03>

ABSTRAKT

Predpoklady zodpovednosti za ujmu vyvolanú predbežným opatrením a neodkladným opatrením sú porovnateľné. V prípade neodkladného opatrenia je však predpokladom zodpovednosti dovolený druh neodkladného opatrenia. Aktuálne ním nie je neodkladné opatrenie vo veciach domáceho násilia, ani neodkladné opatrenie vydané podľa Civilného mimosporového poriadku. Absolútnu imunitu v týchto prípadoch navrhujeme upraviť. Právna teória a aplikačná prax preferuje pri zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením objektívny zodpovednostný princíp. S tým sa nestotožňujeme a zastávame názor, že zodpovednosť sa má vyvodzovať v závislosti od charakteru právneho vzťahu, v ktorom vznikla potreba nariadenia neodkladného opatrenia. Preto navrhujeme úpravu príslušných právnych noriem. Neodkladným opatrením možno, podľa nášho názoru, reparovať nie len majetkovú, ale aj nemajetkovú ujmu.

ABSTRACT

The conditions of liability for damage caused by a preliminary measure and urgent measure are comparable. However, in the case of an urgent measure, permitted type of an urgent measure is the condition of liability. Currently, liability for damage cannot arise on the basis of an urgent measure issued in matters of domestic violence, nor an urgent measure issued under the Civil Non-Dispute Code. In these cases, we suggest to modify the absolute liability immunity. Legal theory and application practice of courts in Slovak republic prefers the objective principle of liability. We are of the opinion that it is necessary to apply the conditions of liability depending on the nature of the legal relationship that gave rise to the need for urgent action of court. Therefore, we propose to amend the relevant legal regulation. In our opinion, it is possible to repair not only property damage, but also non-property damage.

I. ÚVOD

Rekodifikácia civilného procesného práva v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky so sebou priniesla doslova revolučné zmeny. Jednou z kľúčových je komplexná zmena v procesnom zabezpečení, na základe ktorej je, okrem iného, možné využívať inštitút neodkladného opatrenia (ktorý nahradil inštitút predbežného opatrenia) nie len ako formu predbežnej, ale aj definitívnej regulácie individuálnych právnych vzťahov. Miera prínosu neodkladného opatrenia ako zabezpečovacieho inštitútu, ktorým možno dosiahnuť konečnú,

¹ JUDr., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Slovenská republika.
Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law, Slovak Republic.

definitívnu reguláciu právneho vzťahu napriek výraznému okliešteniu procesných práv strany, proti ktorej návrh smeruje², je však priamo úmerná riziku jeho zneužitia. Podľa niektorých autorov je dokonca z „ústavnoprávneho i medzinárodnoprávneho hľadiska neakceptovateľné“³ umožniť využívanie inštitútov procesného zabezpečenia na trvalú úpravu pomerov. Protiargumentom je, že „kľúčovým aspektom, ktorý mala rekodifikácia odstrániť, s poukazom na vyhodnotené nedostatky predbežných opatrení, bolo obligatórne naviazanie (prepojenie) predbežného opatrenia na konanie vo veci samej v prípade, ak súd predbežné opatrenie nariadil pred začatím konania“⁴, a to najmä v prípadoch kedy by pre trvalú úpravu pomerov postačovalo predbežné opatrenie samé osebe (vzhľadom na totožnosť výroku uznesenia o nariadení predbežného opatrenia so žalobným petitom). Cieľ zákonodarcu sledovaný zmenami v procesnom zabezpečení je, nepochybne, legitímny. Sám osebe však nestačí na vyvrátenie pochybností o ústavnoprávnej a medzinárodnoprávnej akceptácii neodkladného opatrenia, a to nie len takého, ktoré má charakter meritórneho rozhodnutia. Podľa nášho názoru je potrebné zohľadňovať širšie súvislosti, okrem iného, dostupnosť nástrojov vyvažujúcich ukraťovanie jednej z procesných strán na jej procesných právach, ku ktorému pri aplikácii neodkladného opatrenia nevyhnutne dochádza.

Na elimináciu hrozby ústavne neudržateľných zásahov do práva na súdnu a inú právnu ochranu strany, proti ktorej neodkladné opatrenie smeruje, zákonodarca vytvára osobitné pravidlá zodpovednosti za ujmu vyvolanú týmto procesným zabezpečovacím prostriedkom. Nejde pritom o žiadnu novinku, pretože úpravu zodpovednosti za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením obsahoval už Občiansky súdny poriadok. V kontexte novej podstaty procesného zabezpečenia stelesneného v neodkladnom opatrení však naberá aj režim zodpovednosti za ujmu vzniknutú v dôsledku účinkov neodkladného opatrenia nový rozmer. Keďže neodkladné opatrenie môže mať charakter rozhodnutia s definitívnym účinkom, teda charakter rozhodnutia vo veci samej, bude možnosť domáhať sa náhrady ujmy vyvolanej neodkladným opatrením v nemalom počte prípadov zrejme jedinou relevantnou „záchrannou brzdou“ pre subjekt, v neprospech ktorého bolo neodkladné opatrenie nariadené.

Cieľom tohto príspevku bude porovnať predpoklady zodpovednosti za ujmu vyvolanú predbežným opatrením a neodkladným opatrením, analyzovať povahu právnych noriem regulujúcich zodpovednosť za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením, analyzovať charakter reparovateľnej ujmy vyvolanej neodkladným opatrením a prípadne formulovať návrhy *de lege ferenda*.

Základnou metódou skúmania bude analýza právnych noriem a relevantnej odbornej literatúry. Súčasne bude použitá metóda komparácie právnych noriem regulujúcich zodpovednosť za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením podľa Občianskeho súdneho poriadku, podľa Civilného procesného poriadku a podľa Civilného mimosporového poriadku.

II. KOMPARÁCIA PREDPOKLADOV ZODPOVEDNOSTI ZA UJMU VYVOLANÚ PREDBEŽNÝM OPATRENÍM A NEODKLADNÝM OPATRENÍM

S účinnosťou do 30.06.2016 bola zodpovednosť za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením upravená v § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, pričom predpoklady (kumulatívne) vzniku zodpovednosti za ujmu vyvolanú predbežným opatrením boli nasledovné:

² Rozhodovanie o nariadení neodkladného opatrenia je charakterizované výrazným uvoľnením pravidiel typických pre civilný proces. Predovšetkým neprebíha dokazovanie a súd berie do úvahy len tvrdenia jednej strany; strana, proti ktorej návrh smeruje nie len, že nemá možnosť vyjadriť sa k návrhu, dokonca o ňom nemá ani len vedomosť.

³ DŽAČÁR, L. - FÖLDEŠ, R.: Zabezpečovacie opatrenia v novom civilnom sporovom procese - vybrané problémy. Právny obzor, 99, 2016, č. 6, s. 530, ISSN 0032-6984.

⁴ ŠTEVČEK, M. - KOTRECOVÁ, A.: Ako poznať dobrú právnu úpravu alebo od zabezpečovacích opatrení k analytickej právnej epistemológii. Právny obzor, 100, 2017, č. 2, s. 118, ISSN 0032-6984.

- zánik alebo zrušenie predbežného opatrenia z iného dôvodu, než z dôvodu vyhovenia návrhu vo veci samej alebo uspokojenia zabezpečeného práva navrhovateľa
- vznik ujmy
- príčinná súvislosť medzi existenciou predbežného opatrenia a vznikom ujmy

Neodkladné opatrenie má v porovnaní s predbežným opatrením podstatne odlišný charakter. Predovšetkým je relatívne nezávislým prostriedkom súdnej ochrany, ktorým možno poskytnúť ochranu ohrozeným alebo porušeným právam s definitívnou platnosťou, t. j. bez väzby na tzv. základné konanie. Napriek tomu, predpoklady zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením sú v hrubých rysoch porovnateľné s predpokladmi zodpovednosti za ujmu vyvolanú predbežným opatrením podľa Občianskeho súdneho poriadku, ktoré malo vždy len predbežný charakter.

Predpoklady vzniku zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením sú v zmysle § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku nasledovné:

- zánik alebo zrušenie neodkladného opatrenia z iného dôvodu, než z dôvodu vyhovenia návrhu vo veci samej alebo uspokojenia zabezpečeného práva navrhovateľa
- vznik škody alebo inej ujmy
- príčinná súvislosť medzi existenciou neodkladného opatrenia (resp. plnením alebo vynútením povinnosti vyplývajúcej z uznesenia o nariadení neodkladného opatrenia) a vznikom škody alebo inej ujmy
- prípustný druh neodkladného opatrenia⁵

Aj keď prvotný dojem môže svedčiť v prospech totožnosti právnej regulácie predpokladov zodpovednosti za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením podľa Občianskeho súdneho poriadku a Civilného sporového poriadku, je možné identifikovať jeden podstatný rozdiel.

Je ním negatívna podmienka zodpovednosti spočívajúca v neexistencii neodkladného opatrenia konkrétneho druhu⁶. Podľa F. Sedlačka je takáto úprava odôvodnená „špecifickými okolnosťami pri nariadovaní daného druhu neodkladného opatrenia a prejavom zjavného prvkú verejného záujmu“⁷. Zrejme má na mysli úmysel zákonodarcu motivovať fyzické osoby ohrozené tzv. deliktmi domáceho násillia k využívaniu prostriedkov preventívnej ochrany svojich práv a právom chránených záujmov tým, že ich zbavuje bremena zodpovednosti za ujmu, ktorú by neodkladným opatrením mohli vyvolať. Prístup zákonodarcu otvárajúci priestor zneužívaniu procesného práva, navyše bez relevantného vysvetlenia⁸ ale nepovažujeme za správny. Keďže zastávame názor o potrebe aplikácie všeobecných zodpovednostných princípov (v závislosti od povahy hmotno-právneho vzťahu, v ktorom došlo k zásahu neodkladným opatrením) aj na náhradu ujmy vyvolanej neodkladným opatrením, máme za to, že strana navrhujúca neodkladné opatrenie podľa § 325 ods. 2 písm. e) Civilného sporového poriadku by nemala požívať „zodpovednostnú imunitu“. Posledná veta predmetnej právnej normy má síce za cieľ túto imunitu relativizovať⁹, avšak podľa nás neúspešne. Jedným zo základných predpokladov zodpovednosti za škodu je totiž protiprávny úkon alebo protiprávny stav, ktorého podstata spočíva „v rozpore úkonu (správania sa subjektu) s objektívnym

⁵ Podľa § 340 ods. 2 Civilného sporového poriadku *Odsek 1 sa nepoužije, ak bolo nariadené neodkladné opatrenie podľa § 325 ods. 2 písm. e); všeobecné ustanovenia o zodpovednosti za škodu tým nie sú dotknuté*.

⁶ Pozri predchádzajúcu poznámku.

⁷ SEDLAČKO, F. IN ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha : C. H. BECK, 2022, s. 1290, ISBN 978-80-7400-909-9.

⁸ Presvedčivým by bolo napr. uvedenie štatistiky, koľko návrhov na nariadenie predbežného opatrenia vo veciach domáceho násillia nebolo podaných kvôli strachu z bremena zodpovednosti za spôsobenú ujmu v dôvodovej správe k návrhu Civilného sporového poriadku.

⁹ Odkazom na aplikáciu všeobecných ustanovení o zodpovednosti za škodu.

právom¹⁰. Strana, ktorá sa domáha procesného zabezpečenia však „realizuje svoje ústavou zaručené právo na súdnu ochranu“¹¹, čo *a priori* vylučuje rozpor s objektívnym právom. Keďže v § 340 ods. 2 Civilného sporového poriadku bola vylúčená možnosť zbaviť nepoctivý návrh na nariadenie neodkladného opatrenia masky legitímnej realizácie procesných práv, bude každý návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa § 325 ods. 2 písm. e) Civilného sporového poriadku, aj zlomyseľný, nutné vyhodnotiť tak, že bol realizovaný v súlade s právom, a teda nebol protiprávny. Okrem toho, ak zákonodarca zámerne¹² neumožnil aplikáciu všeobecných ustanovení o zodpovednosti za inú ujmu, najmä nemajetkovú, výrazne a bez racionálneho dôvodu zasiahol do právnej pozície strany dotknutej nepoctivým úkonom navrhujúcej strany. Neodkladným opatrením podľa § 325 ods. 2 písm. e) Civilného sporového poriadku totiž môže dôjsť nie len k vzniku škody, ale aj inej ujmy, vrátane nemajetkovej. Ako príklad možno uviesť situáciu, kedy by súd na základe zlomyseľného návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia dočasne zakázal známej osobe vstup do bytu, v dôsledku čoho by táto osoba musela vyhľadávať dočasné útočisko napr. v ubytovniach, čím by došlo k zásahu do jej občianskej cti.

Aj keď je zámer zákonodarcu pochopiteľný, nie je, podľa nášho názoru, vhodné a ani nevyhnutné vylúčiť neodkladné opatrenie podľa § 325 ods. 2 písm. e) Civilného sporového poriadku z režimu zodpovednosti podľa § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku. Platí síce, že k ujme vyvolanej neodkladným opatrením by vôbec nemalo dôjsť, pretože súd nesmie vyhovieť zjavne šikanóznemu návrhu¹³, ale ak by išlo o návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa § 325 ods. 2 písm. e) Civilného sporového poriadku, podmienky nariadenia tohto druhu neodkladného opatrenia (najmä čas, v akom má súd rozhodnúť, t. j. 24 hodín) neumožňujú zneužitie práva včas odhaliť; preto vylúčenie zodpovednosti navrhujúcej strany za ujmu vyvolanú takým neodkladným opatrením sa javí byť nespravodlivým.

Rovnakú imunitu, ako strana navrhujúca neodkladné opatrenie podľa § 325 ods. 2 písm. e) Civilného sporového poriadku požíva aj navrhovateľ neodkladného opatrenia podľa Civilného mimosporového poriadku¹⁴, a to bez ohľadu na to, čoho sa navrhovateľ domáha. Zákonodarca teda absolútne vylučuje zodpovednosť navrhovateľa resp. nepripúšťa vznik zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením podľa Civilného mimosporového poriadku. Dôvod imunizácie navrhovateľa možno vidieť v § 361 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd môže nariadiť neodkladné opatrenie z jediného dôvodu, ktorým je verejný záujem. Mohlo by ísť o situáciu, kedy by sa začalo konanie o nariadení neodkladného opatrenia na návrh, ale jediným dôvodom jeho nariadenia by bol verejný záujem. To znamená, že hoci by návrh na nariadenie neodkladného opatrenia sám osebe nesmeroval k nariadeniu neodkladného opatrenia ale k zamietnutiu návrhu (napríklad by z neho nevyplývali skutočnosti odôvodňujúce potrebu neodkladnej úpravy pomerov), súd by napriek tomu mohol neodkladné opatrenie nariadiť z dôvodu verejného záujmu. Vznikalo by riziko, že navrhovateľ by zodpovedal za procesný postup súdu; zodpovednostná imunita je v takom prípade na mieste. Na strane druhej, ak dôvodom nariadenia neodkladného opatrenia by nebol verejný záujem ale napríklad právne perfektný návrh, nevidíme dôvod na imunizáciu navrhovateľa, a to z rovnakých dôvodov, ako sme uviedli vyššie pri analýze imunity strany navrhujúcej neodkladné opatrenie podľa § 325 ods. 2 písm. e) Civilného sporového poriadku.

V kontexte skúmania rozdielov v predpokladoch pre vznik zodpovednosti za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením je otáznym, ako interpretovať poslednú vetu § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, teda či podmienkou vzniku nároku na náhradu ujmy vyvolanej predbežným

¹⁰ VOJČÍK, P.: Občianske právo hmotné II. Košice : Vydavateľstvo UPJŠ v Košiciach, 2006, s. 208, ISBN 80-7097-631-4.

¹¹ MAZÁK, J.: Zabezpečovacie prostriedky v civilnom procese. Bratislava: Iura Edition, 1997, s. 161, ISBN 80-88715-35-0.

¹² Dotknutými v zmysle § 340 ods. 2 Civilného sporového poriadku nemajú byť len „všeobecné ustanovenia o zodpovednosti za škodu“, hoci zákonodarca v predchádzajúcom odseku výslovne ráta s možnosťou, že neodkladným opatrením môže byť vyvolaná nie len škoda ale aj „iná ujma“.

¹³ V zmysle čl. 5 prvej vety Civilného sporového poriadku *Zjavné zneužitie práva nepožíva právnu ochranu.*

¹⁴ Podľa § 364 Civilného mimosporového poriadku.

opatrením bolo konštitutívne rozhodnutie súdu o existencii povinnosti nahradiť škodu alebo inú ujmu. Zatiaľ čo v prípade § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku zákonodarca výslovne predpokladal rozhodnutie súdu o vzniku povinnosti nahradiť ujmu, Civilný sporový poriadok takúto podmienku neobsahuje. To môže značiť, že zodpovednosť za ujmu vyvolanú predbežným opatrením mohla vzniknúť až na základe rozhodnutia súdu a zodpovednosť za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením vzniká *ex lege*. Tento záver však nemá racionálny základ. Dispozícia právnej normy vyjadrenej v § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku totiž obsahuje explicitne vyjadrenú povinnosť nahradiť ujmu. Ak by o povinnosti nahradiť ujmu mal konštitutívne rozhodovať až súd, zákonodarca by celkom zjavne v dispozícii predmetnej právnej normy exaktne nezakotvil vznik povinnosti nahradiť ujmu, ale uložil by súdu povinnosť rozhodnúť o tom, či navrhovateľ za ujmu zodpovedá resp. § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku by znel: *Ak predbežné opatrenie zaniklo alebo bolo zrušené z iného dôvodu, než preto, že sa návrhu vo veci samej vyhovel alebo preto, že právo navrhovateľa bolo uspokojené, rozhodne súd, ktorý nariadil predbežné opatrenie o tom, je či navrhovateľ povinný nahradiť ujmy tomu, komu predbežným opatrením vznikli*. Ak však vznik zodpovednosti je priamo zakotvený v právnej norme, duplicitné, konštitutívne rozhodnutie súdu o vzniku takejto zodpovednosti nemá zmysel. Preto máme za to, že tak zodpovednosť za ujmu vyvolanú účinkami predbežného opatrenia, ako aj za ujmu vyvolanú účinkami neodkladného opatrenia vzniká *ex lege* (bez potreby konštitutívneho súdneho rozhodnutia) a posledná veta § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku nie je rozdielom v podmienkach vzniku zodpovednosti za ujmu vyvolanú pôsobením procesného zabezpečenia.

III. POVAHA PRÁVNÝCH NORIEM REGULUJÚCICH ZODPOVEDNOSŤ ZA UJMU VYVOLANÚ NEODKLADNÝM OPATRENÍM

V aplikačnej praxi súdov Slovenskej republiky sa možno stretnúť s preferenciou objektívneho zodpovednostného princípu pri vyvodzovaní zodpovednosti za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením. Napríklad Krajský súd v Košiciach v uznesení zo dňa 30.01.2019, sp. zn.: 6Co/349/2018 uviedol nasledovné: „Predpoklady na vznik nároku na náhradu ujmy podľa § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku sú: 1/ vznik ujmy, 2/ príčinná súvislosť medzi touto ujmu a procesnými účinkami neodkladného opatrenia (zabezpečovacieho opatrenia) pri dobrovoľnom alebo nútenom výkone jeho obsahu, 3/ zánik alebo zrušenie neodkladného opatrenia (zabezpečovacieho opatrenia), pričom návrhu vo veci samej sa nevyhovelo alebo právo navrhovateľa nebolo uspokojené mimosúdne. Odvolací súd tu zároveň zdôrazňuje, že k týmto predpokladom nepatrí zavinenie, nakoľko navrhovateľ zodpovedá za výsledok. Do úvahy neprichádza liberácia ani zmierňovacie právo osobe. Citovaná úprava zahŕňa osobitný procesný inštitút, resp. špecifický procesný postup, ktorý zohľadňuje postup súdu pri nariadení neodkladného opatrenia (zabezpečovacieho opatrenia), ktorý do značnej miery zvyhodňuje navrhovateľa, a preto je práve na jeho osobu zákonom prenesená aj zodpovednosť za neodkladným opatrením spôsobenú škodu a inú ujmu. Ujmou spôsobenou neodkladným opatrením sa chápe hmotná a nehmotná škoda, ktorá vznikla strane sporu“.

Rovnako napríklad Krajský súd v Banskej Bystrici v rozsudku zo dňa 13.08.2020 sp. zn. 41Cob/83/2019 uviedol, že „zodpovednosť za ujmu spôsobenú neodkladným opatrením (predbežným opatrením) je konštruovaná v Civilnom sporovom poriadku a predtým v Občianskom súdnom poriadku ako objektívna zodpovednosť a vzniká nielen bez ohľadu na zavinenie, ale dokonca bez ohľadu na protiprávnosť konania navrhovateľa neodkladného opatrenia (predbežného opatrenia), pretože podanie návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia (predbežného opatrenia) je jedným zo spôsobov realizácie práva na súdnu a inú právnu ochranu v zmysle článku 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé

súdne konanie podľa článku 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Realizácia takéhoto práva teda nemôže byť považovaná za protiprávnu“.

Názory o objektívnej zodpovednosti za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením možno nájsť aj v právnej teórii resp. sú názormi prevažujúcimi. Napríklad J. Mazák uvádza, že k predpokladom zodpovednosti za ujmu vyvolanú predbežným opatrením podľa § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku¹⁵ „nepatrí zavinenie. Navrhovateľ zodpovedá za výsledok. Liberácia ani zmierňovacie právo súdu podľa § 450 OZ, spoluzavinenie aktívne legitimovaného účastníka alebo tretej osoby neprichádza do úvahy. Dôvod na zbavenie sa tejto zodpovednosti Občiansky súdny poriadok nepozná a hmotnoprávne dôvody sú vylúčené pojmovo.“¹⁶ F. Sedlačko zastáva názor, že „ide o zákonnú zodpovednosť *sui generis*, a to jednak z dôvodu, že vyplýva z procesného predpisu, ale najmä preto, že vo svojej podstate vytvára zodpovednostný vzťah na základe súdneho rozhodnutia ako individuálneho aktu aplikácie práva“¹⁷, a že „zodpovednosť navrhovateľa má objektívny charakter a je daná bez ohľadu na zavinenie“¹⁸. Podľa J. Zámožíka, „hoci sa možno stretnúť s tým, že v niektorých právnych úpravách je zodpovednosť za ujmu spôsobenú obdobou nášho neodkladného opatrenia konštruovaná ako subjektívna a závislá od zavinenia, prístup Civilného sporového poriadku a predtým Občianskeho súdneho poriadku, že má ísť o objektívnu zodpovednosť, sa javí ako správny“¹⁹, a to napriek tomu, že *de lege ferenda* navrhuje vznik zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením viazať na kritérium opodstatnenosti neodkladného opatrenia s vytvorením vyvrátiteľnej právnej domnienky založenej na okolnostiach svedčiacich v neprospech opodstatnenosti neodkladného opatrenia²⁰.

Prístup založený na preferencii objektívnej zodpovednosti za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením s priamym vyvodením zodpovednosti podľa Civilného sporového poriadku považujeme za nesprávny. Máme za to, že výklad právnej normy zakotvenej v § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku smerujúci k týmto záverom na jednej strane popiera akúkoľvek participáciu štátnej moci na následkoch vyvolaných neodkladným opatrením, na strane druhej vytvára relatívne nebezpečný priestor na právne konštrukcie, pri ktorých sa predpoklad zodpovednosti za určitý „vadný stav“ (škoda, ujma), ktorým je protiprávnosť, môže nahradiť legitímne realizovaným procesným právom (návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia). Inými slovami, aj absolútne legitímny návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorému súd vyhovel, môže smerovať k zodpovednosti za ujmu. Ujmu alebo škodu sa totiž môže rozumieť stav, ktorý nastal na strane, proti ktorej neodkladné opatrenie smeruje, a to v dôsledku jej správania sa v súlade s legitímne nariadeným neodkladným opatrením. Príkladom môže byť neodkladné opatrenie nariadené len na určitý čas. Neodkladné opatrenie vždy a nevyhnutne spôsobí zásah do právnej pozície subjektu, vždy teda vyvolá ujmu a ak neodkladné opatrenie zanikne len z dôvodu uplynutia času, vždy sa bude subjekt, proti ktorému neodkladné opatrenie pôsobilo, môcť domáhať náhrady ujmy. Iným príkladom je zrušenie neodkladného opatrenia z dôvodu pominutia dôvodov pre ktoré bolo nariadené podľa § 334 Civilného sporového poriadku, hoci nedošlo k uspokojeniu práv navrhovateľa, ani k vyhovaniu návrhu vo veci samej. Napríklad pôjde o neodkladné opatrenie spočívajúce v zákaze obchodnej spoločnosti

¹⁵ S prihliadnutím na vymedzenie podmienok zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením v zmysle § 340 Civilného sporového poriadku možno tento názor aplikovať aj po rekodifikácii civilného procesného práva.

¹⁶ MAZÁK, J. a kol.: Základy občianskeho procesného práva. Bratislava: Iura Edition, 2007, s.156, ISBN 978-80-8078-145.

¹⁷ SEDLAČKO, F. In ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha : C. H. BECK, 2022, s. 1290, ISBN 978-80-7400-909-9.

¹⁸ Tamtiež, s. 1291.

¹⁹ ZÁMOŽÍK, J. Predpoklady vzniku zodpovednosti za ujmu spôsobenú neodkladným, zabezpečovacím alebo iným opatrením súdu v civilnom procese. In Súkromné právo [online]. 2020, roč. 6, č. 3 [citované 14.02.2023]. Dostupné na internete: <https://www.legalis.sk/sk/casopis/sukromne-pravo/predpoklady-vzniku-zodpovednosti-za-ujmu-sposobenu-neodkladnym-zabezpecovacim-alebo-inym-opatrenim-sudu-v-civilnom-procese.m-2091.html> .

²⁰ Tamtiež.

Alfa parkovať motorové vozidlá na plochách, na ktorých spoločnosť Beta umiestňuje svoje výrobky (stavebný materiál). Neodkladné opatrenie bude odôvodnené tým, že bez okamžitej úpravy pomerov by hrozili spoločnosti Beta značné hospodárske škody, pretože by nemala kde uskladňovať svoje výrobky a prišla by o zákazníkov, ktorí potrebujú výrobky k okamžitému odberu. Povedzme, že pôjde o spor o nájomné právo k predmetným plochám, kde žalobcom je spoločnosť Alfa (návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, samozrejme, podala spoločnosť Beta). Po pár mesiacoch sa spoločnosť Beta rozhodne ukončiť podnikanie v oblasti výroby stavebného materiálu. Súd teda na návrh spoločnosti Alfa neodkladné opatrenie zruší, nakoľko pominuli dôvody pre ktoré bolo nariadené (spoločnosť Beta plochy celkom zjavne ďalej nepotrebuje keďže už nepodniká oblasti výroby stavebného materiálu; spor o nájom naďalej trvá a povedzme že v budúcnosti skončí neúspechom spoločnosti Alfa). Neodkladné opatrenie teda bude zrušené z iného dôvodu, než že právo spoločnosti Beta bolo uspokojené alebo že sa žalobe vo veci samej vyhovel. Ak teda spoločnosť Alfa bola povinná zabezpečiť si v dôsledku neodkladného opatrenia náhradné parkovanie na iných plochách za odplatu, v zmysle objektívneho zodpovednostného princípu by mala mať voči spoločnosti Beta nárok na náhradu škody spočívajúcej v nákladoch na zabezpečenie parkovania, hoci spoločnosť Beta navrhla neodkladné opatrenie absolútne legitímne a v konečnom dôsledku sa ukázalo, že práve ona bola oprávneným nájomcom sporných plôch.

Ďalším príkladom môže byť zánik neodkladného opatrenia z dôvodu nepodania žaloby vo veci samej. Súd na návrh spoločnosti Local neodkladným opatrením zakáže spoločnosti Global používať, šíriť a sprístupňovať aplikáciu na vyhľadávanie v turistických mapách (spoločnosť Local tvrdí že je nositeľom práv k aplikácii - vyhľadávaciemu nástroju) a uloží spoločnosti Local podať žalobu vo veci samej. V dôsledku následného úniku zdrojového kódu a jeho zverejneniu na internete sa vyhľadávacia aplikácia stane bezcennou, preto spoločnosť Local nepodá žalobu vo veci samej, čím neodkladné opatrenie zanikne. Spoločnosť Local bola naozaj nositeľom majetkových práv k aplikácii, teda neodkladné opatrenie navrhla absolútne legitímne, avšak ak by mal platiť objektívny zodpovednostný princíp, bude spoločnosti Global zodpovedať za škodu spôsobenú tým že spoločnosť Global prišla o zisky v dôsledku nemožnosti používať, šíriť a sprístupňovať aplikáciu.

Je nesporné, že otázku zavinenia ani otázku liberácie či moderačného práva súdu § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku neupravuje. Ústavný súd Slovenskej republiky už v minulosti vo vzťahu k procesnému zabezpečeniu v uznesení zo dňa 26.11.2009, sp. zn.: III. ÚS 387/09-15 uviedol, že „ujma podľa § 77 ods. 3 OSP má charakter inej ujmy, preto je správne, ak všeobecné súdy pri aplikácii uvedeného ustanovenia postupujú podľa zásad typických pre rozhodovanie o uplatnených nárokoch na náhradu škody“. Tento záver možno vykladať aj v tom zmysle, že vyvodenie zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením bude priamo závislé od hmotno-právnej podstaty konkrétneho právneho vzťahu, ktorý bol „impulzom“ pre návrh na nariadenie neodkladného opatrenia. To potom znamená, že ak by išlo napr. o jednoduchý občiansko-právny vzťah (napr. nájomný vzťah a z neho vyplývajúci spor o právo užívať nehnuteľnosť), aj zodpovednosť za škodu vyvolanú neodkladným opatrením by mala byť budovaná na subjektívnom zodpovednostnom princípe s možnosťou exkulpácie.

Samozrejme, záver o subjektívnom zodpovednostnom princípe s možnosťou exkulpácie neplatí v prípadoch právnej zodpovednosti budovanej na objektívnom zodpovednostnom princípe. Napríklad, ak by neodkladným opatrením došlo k zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby, zodpovednosť za nemajetkovú ujmu vyvolanú neodkladným opatrením by sa riadila objektívnym zodpovednostným princípom, keďže ochrana osobnosti v občianskom

práve „je založená na objektívnom zodpovednostnom princípe“²¹, o čom v právnej teórii niet pochýb.²²

Nepochybne, zodpovednosť navrhovateľa neodkladného opatrenia je na mieste. Máme však za to, že zodpovednosť navrhovateľa sa má spravovať hmotným právom, ktoré reguluje základný právny vzťah, z ktorého neodkladné opatrenie „vzišlo“ a § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku interpretovať ako prekážku zastierania protiprávneho konania navrhovateľa (najmä porušenia povinnosti pravdivo a úplne opísať rozhodujúce skutočnosti). Vulgárne vyjadrené, ak by sa nepoctivý navrhovateľ neodkladného opatrenia chcel zbaviť svojej zodpovednosti ukrývaním sa za autoritatívne rozhodnutie súdu, § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku mu v tom má zabrániť.

Navrhovateľ neodkladného opatrenia si musí byť vedomý rizík vyplývajúcich z existujúcich procesných úľav v konaní o nariadení neodkladného opatrenia, a že v prípade zneužitia procesného práva sa nebude môcť skrývať za domnelo legitímnu realizáciu svojho práva na súdnu a inú právnu ochranu. Máme za to, že za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením zodpovedá navrhovateľ, ale len vtedy, ak zneužil inštitút neodkladného opatrenia. Tento názor možno oprieť o zásadu zákazu zneužitia práva podľa čl. 5 Civilného sporového poriadku. Podľa M. Števéčka plní generálna klauzula zakotvená v prvej vete čl. 5 Civilného sporového poriadku rovnakú funkciu rovnakým spôsobom, ako § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka v oblasti súkromného práva²³. Podľa nášho názoru je možné túto generálnu klauzulu interpretovať širšie a v danom kontexte aj tak, že zodpovednosť za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením je prejavom neposkytnutia ochrany šikanóznemu výkonu práva. Hrozba zodpovednosti za ujmu má byť signálom pre nepoctivého navrhovateľa. Nemá však odrádzať od uplatňovania práva v opodstatnených prípadoch, najmä ak navrhujúca strana objektívne nedokáže predvídať, aký bude „osud“ nariadeného neodkladného opatrenia. Máme za to, že Zásada zákazu zneužitia práva predstavujúca „istý materiálny korektív k príliš formalistickému výkladu zákonného textu, ktorý by v konečnom dôsledku poškodzoval práva (prípadne oprávnené záujmy iných)“²⁴ predstavuje interpretačný základ pre spochybňovanie existencie objektívneho zodpovednostného princípu pri aplikácii § 340 Civilného sporového poriadku.

Dalším argumentom môže byť interpretačné pravidlo zakotvené v čl. 3 ods. 1, najmä však v čl. 3 ods. 2 Civilného sporového poriadku, ktoré nesporne favorizuje teleologický výklad v ňom kodifikovaných právnych noriem (za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, podľa nášho názoru, túto úlohu plnilo znenie jeho § 1). Imperatív vyplývajúci z označených právnych noriem nekladie dôraz len na účel konkrétneho procesného inštitútu. Požaduje v prvom rade zohľadniť široký komplex hodnôt stojacich nad právnym poriadkom (ochrana ktorých je práve úlohou právneho poriadku) a v druhom rade komplex zásad a princípov definujúcich podstatu právneho poriadku ako takého. Mantinely interpretácie noriem regulujúcich inštitút neodkladného opatrenia kreuje pravidlo idealizačnej generalizácie²⁵. Interpretácia noriem regulujúcich inštitúty procesného zabezpečenia teda musí zohľadňovať legitimitu rýchlosti

²¹ VOJČÍK, P. IN VOJČÍK, P. a kol.: Občiansky zákonník. Stručný komentár. Tretie, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : IURA EDITION, 2010, s. 60, ISBN 978-80-8078-368-6.

²² Rovnako napr. ZLOCHA, E. uvádza, že „zodpovednosť rušiteľa sa pri neoprávnenom zásahu (do osobnostných práv, ako aj v dôsledku nekalosúťažného konania) posudzuje podľa objektívneho princípu (zavinenie sa neskúma a ani sa nijako nepredpokladá) a na vznik zodpovednosti stačí ohrozenie práv dotknutej osoby“. Pozri ZLOCHA, E. Nárok na primerané zadosťučinenie, jeho preukazovanie a odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právny obzor, 103, 2020, s. 203-204, ISSN 2729-9228.

²³ ŠTEVČEK, M. IN ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha : C. H. BECK, 2022, s. 43, ISBN 978-80-7400-909-9.

²⁴ Tamtiež.

²⁵ Bližšie k tomu ŠTEVČEK, M. IN ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha : C. H. BECK, 2022, s. 35, ISBN 978-80-7400-909-9.

zásahu za súčasného ukračovania jednej z procesných strán na jej právach, v prípadoch, kedy je to nevyhnutné (ako účelu procesného zabezpečenia), to však pri rešpektovaní princípov a zásad materiálneho právneho štátu. Medzi tieto zásady patrí aj princíp právnej istoty.

Ak sa účastník právneho vzťahu domnieva, že je opodstatnené uchádzať sa o urgentný zásah súdu, mal by mať istotu v tom, že ak bude postupovať v súlade s procesnými normami a súd jeho návrhu vyhovie, jeho procesná aktivita bola v súlade s právom, teda že sa nedopustil žiadneho konania, za ktoré by hrozilo vyvodenie zodpovednosti. Ak však výklad § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku smeruje k priamemu vyvodeniu zodpovednosti založenej na objektívnom zodpovednostnom princípe, znamená to, že hoci navrhujúca strana neporušila žiadne procesné ustanovenie, môže byť za svoj procesný postup postihovaná.

Preto sme presvedčení, že § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku je nutné interpretovať tak, že umožňuje vyvodenie zodpovednosti podľa pravidiel hmotného práva napriek tomu, že ujma bola vyvolaná ako dôsledok legitímnej realizácie procesných práv. Takáto interpretácia zároveň neprotirečí tomu, čo je v slovách a vetách § 340 Civilného sporového poriadku jasné a nepochybné²⁶ (to by neplatilo, ak by bol objektívny zodpovednostný princíp zakotvený v § 340 Civilného sporového poriadku rovnako, ako v iných prípadoch objektívnej zodpovednosti²⁷).

Interpretovať § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku ako právnej normy, na základe ktorej možno vyvodzovať zodpovednosť navrhujúcej strany na základe objektívneho zodpovedného princípu neumožňuje, podľa nášho názoru, ani extenzívny výklad pojmu „zrušenie alebo zánik neodkladného opatrenia“ smerujúci k záveru, že ide o faktický moment zániku účinkov vyvolaných uznesením o nariadení neodkladného opatrenia z hľadiska potrieb navrhujúcej strany. Teda, že neodkladné opatrenie zaniká okamihom, kedy navrhujúca strana viac nepotrebuje ochranu neodkladným opatrením. Problémom je, že k zániku účinkov neodkladného opatrenia by v prípade takej interpretácie mohlo dôjsť aj inak, než v dôsledku uspokojenia práva alebo úspechu navrhujúcej strany vo veci samej resp. navrhujúca strana by mohla „manipulovať“ s dôvodom zániku neodkladného opatrenia (napríklad, ak by hrozilo zrušenie neodkladného opatrenia z dôvodu zmeny pomerov alebo by sa blížil koniec času trvania neodkladného opatrenia, navrhujúca strana by sa rozhodla fakticky ukončiť podnikanie v nejakom konkrétnom segmente alebo by tvrdila, že o neodkladné opatrenie viac nemá záujem). Ak by sme pripustili takúto interpretáciu, mohlo by to smerovať k zásahu do právnej pozície strany dotknutej neodkladným opatrením. Navrhujúca strana by totiž mohla v každom spore o náhradu ujmy vyvolanej neodkladným opatrením argumentovať tým, že neodkladné opatrenie zaniklo z dôvodu, že jej právo bolo uspokojené, a teda nemohla by byť uznaná zodpovednou za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením.

IV. CHARAKTER REPAROVATEĽNEJ UJMY VYVOLANEJ NEODKLADNÝM OPATRENÍM

O tom, že ujmou, ktorá je predmetom reparácie môže byť škoda v zmysle *damnum emergens* aj *lucrum cessans* niet pochyb. V teórii procesného práva sa však vyskytli rôzne názory na prípustnosť náhrady nemajetkovej ujmy. A. Kotrecová zastáva názor, že „je možné priznať aj náhradu nemajetkovej ujmy v prípade, že je vyjadriteľná v peniazoch“²⁸. Naopak, J. Mazák v súvislosti s náhradou ujmy vyvolanej procesným zabezpečením resp. predbežným opatrením

²⁶ Čl. 3 ods. 2 Civilného sporového poriadku.

²⁷ Napr. prostredníctvom slov „tejto zodpovednosti sa nemôže zbaviť, ibaže by ku škode alebo inej ume došlo aj inak“, podobne ako v podmienkach Českej republiky upravuje § 77a ods. 1 zák. č. 99/1963 Sb. Občiansky súdny rád.

²⁸ KOTRECOVÁ, A. IN ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S. a kol.: Občiansky súdny poriadok: Komentár. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 161, ISBN 97-880-74001-59-8.

uvádza, že „náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenú aj v peniazoch nemožno priznať“²⁹ resp. že „majetková ujma vyjadriteľná v peniazoch je teda jediná ujma, na ktorej náhradu má odporca alebo tretia osoba nárok“³⁰; dôvodí najmä tým, že „ak by sme v prípade predbežných opatrení pripustili uplatnenie nároku na nemajetkovú ujmu v peniazoch, potom by sme mohli uvažovať o rovnakej ujme v každom prípade, v ktorom súd žalobu zamietol. Odporca by tvrdil, že mu vznikla nemajetková ujma, pretože bol neopodstatnene žalovaný, podaním žaloby a účasťou v súdnom konaní sa zasiahlo do jeho práv na ochranu osobnosti, bolo to pre neho difamujúce, a pod.“³¹

Evidentnou snahou zákonodarcu v rámci úpravy neodkladného opatrenia v Civilnom sporovom poriadku bolo odstrániť teoretické rozpory týkajúce sa charakteru reparačnej ujmy vyvolanej procesným zabezpečením, keďže explicitne označuje za predmet reparácie:

- škodu
- inú ujmu

Za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku bolo prípustné odstraňovanie akýchkoľvek nežiaducich stavov označených pojmom „ujma“ (ide o široký pojem zahŕňajúci akýkoľvek „úbytok na právach“), pričom časť právnej teórie pod tento široký pojem nesubsumovala nemajetkovú ujmu na osobnostných právach fyzickej osoby (z dôvodu odlišných predpokladov vzniku tejto zodpovednosti posudzovaných v sporoch o ochranu osobnosti³²). Podľa nášho názoru tieto argumenty v prípade Civilného sporového poriadku už neobstoja, pretože v § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku zákonodarcu výslovne hovorí o inej ujme, pričom tento pojem používa popri pojme škoda. Škodou sa tradične rozumie „majetková ujma poškodeného, ktorú možno objektívne vyjadriť (vyčíslieť) v peniazoch“³³ resp. výstižnejšie majetková ujma, „ktorá spočíva v zmenšení majetku poškodeného. Ide v podstate o rozdiel v hodnote poškodeného majetku pred spôsobením škody a po spôsobení škody na majetku“³⁴. Je teda evidentné, že chápanie pojmu ujma vyvolaná neodkladným opatrením sa nemá obmedzovať len na majetkovú škodu, ale je potrebné rozumieť ním aj akýkoľvek iný úbytok na právach, a teda evidentne aj nemajetkovú ujmu napr. na osobnostných právach fyzickej osoby. Práve pojem škoda má byť výrazom, že ide o ujmu majetkového charakteru a tým, že existuje popri širšom pojme „ujma“, nabáda k uvažovaniu, že tento širší pojem musí nevyhnutne zahŕňať aj inú než majetkovú ujmu.

Rozdelenie pojmu ujma (použitého v Občianskom súdnom poriadku) na pojmy škoda a iná ujma (použitú v Civilnom sporovom poriadku) ale v konečnom dôsledku považujeme za nadbytočné. Naopak, výslovné uloženie povinnosti nahradiť nemajetkovú ujmu vyvolanú neodkladným opatrením v Civilnom sporovom poriadku naďalej chýba. Bez ohľadu na uvedené sa však prikláňame k názoru, že reparačnou inou ujmou vyvolanou neodkladným opatrením, ktoré zaniklo alebo bolo zrušené z iného dôvodu než preto, že sa návrhu vo veci samej vyhovel, alebo preto, že právo navrhovateľa bolo uspokojené je aj nemajetková ujma, napr. na osobnostných právach fyzickej osoby³⁵.

²⁹ MAZÁK, J. a kol.: Základy občianskeho procesného práva. Bratislava : Iura Edition, 2007, s. 155, ISBN 978-80-8078-145-3.

³⁰ Tamtiež.

³¹ MAZÁK, J.: Zabezpečovacie prostriedky v civilnom procese. Bratislava: Iura Edition, 1997, s. 161, ISBN 80-88715-35-0.

³² Tieto dôvody uvádza napr. J.Mazák. Pozri Mazák, J. a kol.: Základy občianskeho procesného práva. Bratislava : Iura Edition, 2007, s. 155, ISBN 978-80-8078-145-3.

³³ DULAK, A. In LAZAR, J. a kol: Občianske právo hmotné. Tretie doplnené a prepracované vydanie. 2. zväzok. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s. 308, ISBN 80-8078-084-6.

³⁴ PLANK, K. In VOJČÍK, P. a kol: Občiansky zákonník. Stručný komentár. Tretie, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : IURA EDITION, 2010, s. 552, ISBN 978-80-8078-368-6.

³⁵ Rovnako napr. F. SEDLAČKO IN ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. BECK, 2016, s. 1147, ISBN 978-80-74006-29-6.

Napokon, aj ústavný súd Slovenskej republiky v tejto súvislosti v uznesení zo dňa 26.11.2009, sp. zn.: II. ÚS 387/09-15 vyslovil záver, že „ujma môže mať i povahu nemajetkovú“.

Na zvýraznenie záveru o tom, že neodkladným opatrením môže byť vyvolaná aj nemajetková ujma v osobnostnej sfére fyzickej osoby sa žiada uviesť, že jedným z bežných druhov neodkladných opatrení sú tie, ktorými sa zakazuje vstup do určitých priestorov resp. na určité miesta. Iným príkladom môže byť povinnosť strpieť vstup určitej osoby (spoluvlastníka) do bytu v prípade sporov vyplývajúcich z výkonu hlasovacích práv podielových spoluvlastníkov. V mnohých takýchto prípadoch je majetková škoda vyvolaná takýmto zákazom resp. uloženou povinnosťou len nepatrnou a naopak, markantným je zásah do osobnostných práv, najmä do súkromia fyzickej osoby. Podľa nášho názoru neexistuje racionálny dôvod odopierať fyzickým osobám ochranu pred takým zneužívaním procesných inštitútov, ktoré síce nesmerujú k vzniku majetkovej ujmy, ale môžu zásadným (a často ťažko napravitelným) spôsobom zasiahnuť do osobnostnej sféry jednotlivca.

V právnej teórii tiež existuje zaujímavý pohľad na kompenzáciu straty možnosti užívať vec (čo môže byť taktiež častým prípadom ujmy vyvolanej neodkladným opatrením), osobitne však vec slúžiacu výlučne súkromnej, osobnej potrebe. Základným problémom je, či strata takejto možnosti užívať vec predstavuje majetkovú alebo nemajetkovú ujmu, pričom v závislosti od tejto kvalifikácie sa následne aplikujú kompenzačné normy. M. Hlušák konštatuje, že „povaha samotnej straty možnosti užívať vec ako majetkovej ujmy, a teda nahraditeľnej škody, je viac než diskutabilná. Hoci sa dajú nájsť argumenty, prečo by o škodu malo ísť, stále je tu dostatok protiargumentov, ktoré hrajú skôr v neprospech podradenia týchto negatívnych dosahov pod pojem majetková ujma.“³⁶ Zároveň s ním však možno súhlasiť, že v našom právnom prostredí by kompenzácia takejto ujmy ako nemajetkovej bola prípustná len v prípadoch, kedy by to výslovne pripúšťal zákon.

V. ZÁVER

Neodkladné opatrenie je rozsahom malým, no účinkami nenahraditeľným procesným inštitútom. Po zmenách v civilnom procesnom práve má potenciál stať sa mimoriadne efektívnym nástrojom ochrany práv a právom chránených záujmov a prispieť tak nielen k rýchlej a efektívnej náprave porúch vo fungovaní právnych vzťahov, ale aj k obnove dôvery v súdny systém. Dokáže napríklad odvrátiť hrozbu nezvratného poškodenia práv, zabezpečiť okamžité zdroje na uspokojovanie základných životných potrieb, predchádzať eskalácii sporov do neudržateľných rozmerov. Je však zároveň ľahko zneužitelnou procesnou zbraňou, ktorá pri správnom celení dokáže napáchať škody nemalých rozmerov.

Ako ochrana pred zneužitím takého silného nástroja, akým je neodkladné opatrenie zákonodarca zakotvuje v Civilnom sporovom poriadku zásadu zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením. Je na škodu vecí, že ide len o jeden paragraf, ktorého obsah vyvoláva viac otázok, než by mal vzhľadom na to, že ide o právnu normu slúžiacu ako prevencia pred zneužitím práva. Zásadnou je predovšetkým otázka, či zodpovednosť za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením je postavená na objektívnom zodpovednostnom princípe, a či túto zodpovednosť možno vyvodzovať priamo na základe § 340 ods. 1 Civilného sporového poriadku.

Keďže zásada zodpovednosti za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením bola súčasťou právneho poriadku už za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, porovnali sme predpoklady zodpovednosti za ujmu vyvolanú procesným zabezpečením pred a po rekonštrukcii civilného procesného práva. Výsledkom porovnania je, že predpoklady zodpovednosti za ujmu vyvolanú predbežným opatrením a neodkladným opatrením sa líšia len v tom, že v prípade neodkladného

³⁶ HLUŠÁK, M.: Náhrada škody pri strate možnosti užívať vec. Právny obzor, 103, 2020, č. 1, s. 26-57, ISSN 2729-9228

opatrenia musí ísť o taký „druh“ neodkladného opatrenia, pri ktorom zodpovednosť za ním vyvolanú ujmu nie je vylúčená. Aktuálne je zodpovednosť za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením vylúčená pri každom neodkladnom opatrení nariadenom podľa Civilného mimosporového poriadku a pri neodkladnom podľa § 325 ods. 1 písm. e) Civilného sporového poriadku. *De lege ferenda* považujeme za vhodné § 340 ods. 2 Civilného sporového poriadku vypustiť z dôvodov, že absolútna zodpovednostná imunita (pri zohľadnení neefektívnosti relativizácie imunity) navrhujúcej strany pri zneužití procesného práva sa javí byť nespravodlivou. V súvislosti s vylúčením zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením nariadeným podľa Civilného mimosporového poriadku by bolo vhodné vylúčiť zodpovednostnú imunitu navrhovateľa, pokiaľ by súd neaplikoval § 361 Civilného mimosporového poriadku.

Ďalej sme analyzovali povahu právnych noriem zakotvených v Civilnom sporovom poriadku, ktoré regulujú predpoklady zodpovednosti za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením. Právna teória je jednotná v tom, že na základe týchto noriem možno priamo vyvodzovať zodpovednosť, a to na základe objektívneho zodpovednostného princípu. Zastávame názor, že na vyvodenie zodpovednosti nestačí samotná skutočnosť, že bolo nariadené neodkladné opatrenie, ktoré bolo neskôr zrušené z iného dôvodu, než preto, že sa návrhu vo veci samej vyhovel, alebo preto, že právo navrhovateľa bolo uspokojené. Podľa nás sa má zodpovednosť za ujmu vyvolanú neodkladným opatrením spravovať pravidlami upravujúcimi zodpovednosť vyplývajúcu z hmotno-právneho vzťahu, z ktorého „vzišlo“ neodkladné opatrenie. Tento princíp sa nám javí byť spravodlivejším. V tomto kontexte by *de lege ferenda* bolo vhodné upraviť § 341 ods. 1 Civilného sporového poriadku nasledovne: *Ak neodkladné opatrenie zaniklo alebo bolo zrušené z iného dôvodu než preto, že sa návrhu vo veci samej vyhovel, alebo preto, že právo navrhovateľa bolo uspokojené, škoda alebo iná ujma, vrátane nemajetkovej ujmy, vzniknutá neodkladným opatrením sa považuje za spôsobenú navrhovateľom. Zodpovednosti navrhovateľa podľa osobitných právnych predpisov nebráni, že škoda alebo iná ujma, vrátane nemajetkovej, vznikla neodkladným opatrením.*

Napokon sme analyzovali, aký charakter má mať ujma vyvolaná neodkladným opatrením, aby ju bolo možné reparovať. V odbornej literatúre na túto otázku nie sú jednotné názory, no podľa nášho názoru možno za reparovateľnú ujmu považovať tak majetkovú, ako aj nemajetkovú ujmu. V tomto kontexte je taktiež vhodné odstrániť pochybnosti a *de lege ferenda* upraviť znenie § 341 ods. 1 Civilného sporového poriadku tak, ako je uvedené v predošlom odseku.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

procesné zabezpečenie, neodkladné opatrenie, zodpovednostný princíp

KEY WORDS

Security measures in civil proceedings, Urgent judicial measure, Principle of liability for damage

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. DŽAČÁR, Ľ. - FÖLDEŠ, R.: Zabezpečovacie opatrenia v novom civilnom sporovom procese - vybrané problémy. Právny obzor, 99, 2016, č. 6, ISSN 0032-6984
2. HLUŠÁK, M.: Náhrada škody pri strate možnosti užívať vec. Právny obzor, 103, 2020, č. 1, ISSN 2729-9228
3. LAZAR, J. a kol: Občianske právo hmotné. Tretie doplnené a prepracované vydanie. 2. zväzok. Bratislava : IURA EDITION, 2006, ISBN 80-8078-084-6

4. MAZÁK, J.: Zabezpečovacie prostriedky v civilnom procese. Bratislava : Iura Edition, 1997, ISBN 80-88715-35-0
5. MAZÁK, J. a kol.: Základy občianskeho procesného práva. Bratislava : Iura Edition, 2007, ISBN 978-80-8078-145-3
6. ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S. a kol.: Občiansky súdny poriadok: Komentár. Praha : C. H. Beck, 2009, ISBN 97-880-74001-59-8
7. ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. BECK, 2016, ISBN 978-80-74006-29-6
8. ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha : C. H. BECK, 2022, ISBN 978-80-7400-909-9
9. ŠTEVČEK, M. - KOTRECOVÁ, A.: Ako poznať dobrú právnu úpravu alebo od zabezpečovacích opatrení k analytickej právnej epistemológii. Právny obzor, 100, 2017, č. 2, ISSN 0032-6984
10. ZÁMOŽÍK, J. Predpoklady vzniku zodpovednosti za ujmu spôsobenú neodkladným, zabezpečovacím alebo iným opatrením súdu v civilnom procese. In Súkromné právo [online]. 2020, roč. 6, č. 3 [citované 14.02.2023]. Dostupné na internete: <<https://www.legalis.sk/sk/casopis/sukromne-pravo/predpoklady-vzniku-odpovednosti-za-ujmu-sposobenu-neodkladnym-zabezpecovacim-alebo-inym-opatrenim-sudu-v-civilnom-procese.m-2091.html> >
11. VOJČÍK, P. : Občianske právo hmotné II. Košice : Vydavateľstvo UPJŠ v Košiciach, 2006, ISBN 80-7097-631-4
12. VOJČÍK, P. a kol: Občiansky zákonník. Stručný komentár. Tretie, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : IURA EDITION, 2010, ISBN 978-80-8078-368-6
13. ZLOCHA, L. Nárok na primerané zadost'učinenie, jeho preukazovanie a odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právny obzor, 103, 2020, ISSN 2729-9228,
14. Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 13.08.2020, sp. zn. 41Cob/83/2019
15. Uznesenie Krajského súdu v Košiciach z 30.01.2019, sp. zn.: 6Co/349/2018
16. Uznesenie Ústavného súdu SR z 26.11.2009, sp. zn.: III. ÚS 387/09-15
17. Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení účinnom k 30.06.2016
18. Zákon č. 99/1963 Sb. Občianský soudní řád v znení účinnom k 18.02.2022
19. Zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok v znení účinnom k 18.02.2022
20. Zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok v znení účinnom k 18.02.2022
21. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení účinnom k 18.02.2022

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA

JUDr. Martin Serfözó

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta, Katedra občianskeho práva,
Kováčska 26, 040 75 Košice
E-mail: martin@serfozo.sk